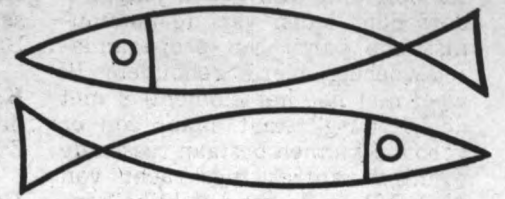

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

H. DE JONG — AMSTERDAM

Eer Abraham was, — ben Ik¹⁾ Joh. 8:58

Aan het eind van deze reeks lezingen over het zelfgetuigenis van de Here Jezus Christus in het evangelie naar Johannes, willen we een ogenblik stilstaan bij één van de meest diepe woorden die Jezus over zichzelf gesproken heeft: eer Abraham was, — ben Ik.

In de afscheidsgesprekken achterin dit evangelie horen we één der discipelen aan Jezus de vraag stellen: Here, en hoe komt het, dat Gij uzelf aan ons zult openbaren en niet aan de wereld? Dan antwoordt Jezus, dat er liefde voor nodig is om de zelfopenbaring van God en Christus te ontvangen (Joh. 14 : 22 v.v.). Vanwege dit woord van Christus wil ik nu beweren, dat wij in het woord, waar we 't nu over hebben, niet voor een rechtstreekse zelfopenbaring van de Here staan. Het is, zo wil ik zeggen, niet een woord waarmee Jezus binnenkomt bij degenen met wie Hij op dat ogenblik spreekt. Hij deelt er zichzelf niet direct in mee. Integendeel, het eerste dat gezegd moet worden, is dat Hij met dit woord een vuur ontsteekt, dat brandt als de braambos bij Mozes en een stem klinkt uit dat vuur: doe de schoenen van uw voeten, want de plaats waarop gij staat is heilige grond. Sterker nog, er gaat in de eerste plaats iets verzengends uit van dit woord. "Onze God is een verterend vuur" — dat schriftwoord staat er heel dicht bij.

Ik moet dit nu toelichten en wijs er dan op, dat we dit woord van Jezus vinden aan het einde van het meest hatelijke gesprek, dat de Joden met Jezus gevoerd hebben, een gesprek waarin ze Hem op het diepst beledigd hebben door Hem

tot twee keer toe voor een bezetene uit te schelden. Dat schept niet direct een sfeer voor openbaring. De evangelist Johannes vertelt dit gesprek bovendien zo, dat het een gelijkenis vertoont met Jezus' verhoor voor het Sanhedrin. Het loopt dan ook op zijn doodvonnis uit: „zij namen dan stenen op om naar Hem te werpen" (vs 59). En let ook op de slotzin: „en Jezus verborg zich en verliet de tempel". Dat wil zeggen, dat het openbaringslicht voor het halsstarrige ongeloof van de Joden van toen neergedraaid werd — wat inderdaad met de dood van Jezus gebeurd is.

Jezus van zijn kant heeft in dit gesprek het ongeloof van de toenmaals levende joden in zijn ware aard ontkend: „Gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeerten van uw vader doen!" (44). Door de waantitels die het jodendom voerde, prikt Jezus heen. „Wij zijn Abraham's nageslacht". „Wij hebben één Vader, God". Jezus keert deze erestoeien om.

Zo hangt er rondom dit gesprek van Joh. 8 een zeer gespannen en vijandige sfeer, eigenlijk dezelfde als die rondom veroordeling en kruis. Dat is geen situatie waarin Jezus zich kan openbaren, zoals bijvoorbeeld bij de samaritaanse vrouw, tot wie Jezus zei: „Ik die met u spreek, ben het." (4 : 26). Dat was in dat gesprek een woord van ontsluiting en zelfmededeling, een woord waarmee Jezus bij haar binnenstapte. Maar het woord waarmee Jezus hier tot de vijandige joden spreekt: „eer Abraham was, ben Ik", is meer een woord waarin Hij zich verbergt, waarmee Hij zich onttrekt aan de Joden. Dat is althans het eerste wat we er van zeggen moeten. Dat staat voorop.

Het is dan verder zo, dat er voor het geloof toch openbaring in

steekt, geweldige openbaring zelfs, maar alleen voor het geloof. Het is net als met de wolkkolom in de nacht van Israëls uittocht uit Egypte: naar de kant van de vijand was ze duisternis en verberging, maar naar Israël toe verspreidde zij licht.

Christus plaatst zich met dit woord dus op een sterke rots en Hij hult er zich mee in een ongeennaakbare majesteit. Op het allernadrukkelijkst stelt Hij er zich mee op de kant van God. Want dat is van ouds aan dit woord opgevallen, dat het een toespeling is op de heilige verbondsnaam, waarmee de Here zich aan Mozes bij de braambos geopenbaard had: „Ik ben, die Ik ben", — de God die met mijn heiligheid en ijverzucht (of geldingsdrang) garant sta voor het waarmaken van mijn woorden.

Maar deze naam van het verbond wijst óók op openbaring en verberging tegelijk! Wij mogen er niet enkel nabijheid in horen, ook verhevenheid en verte. Niet enkel heil, ook oordeel. Bedenk alleen maar, wat deze naam betekend heeft voor farao en zijn ruiters. Jezus trekt zich op deze naam terug, als Hij zegt: 'ben Ik' of 'Ik ben'. En wanneer Hij daaraan toevoegt: 'eer Abraham was', dan maakt Hij Abraham, de grote vader van het trotse openbaringsvolk, ondergeschikt aan deze goddelijke werkelijkheid waarmee Jezus zich één weet in persoon. De hele geschiedenis, ook die aan Abraham voorafging en ook die buiten het volk van Abraham omging, wordt voortgestuwd door het werkzame zijn van God-in-Christus. Abraham heeft dat beseft, hij wist zich dienstbaar aan de dag van God-in-Christus, verheugde zich over de dag van God-in-Christus. Maar het volk van Abraham, of liever de Joden van dit gesprek, staan niet open voor dit goddelijke 'Ik ben', 'Ik laat mij gelden', 'Ik vervul wat Ik gesproken heb'. Zij zien niet, dat de God van hemel en aarde Jezus Christus heeft gesteld tot werkplaats en schouwplaats van dat goddelijk werkzame zijn, waarmee Hij de eindend der aarde en het einde der eeuwen zoekt. 'Eer Abraham was, ben Ik' — je ziet in dit woord Abraham en zijn volk minder worden (Abraham gewillig, zijn

volk grotendeels onwillig) en je ziet Christus groeien tot Gods verheven hemel toe.

Hoe verzengend is dit woord voor het ongeloof. Dat stoot er zich aan, het valt er over, het grijpt naar de stenen, het roept: „kruisigt Hem!" en dat lukt nog ook. Zo schijnt aan het kruis dit woord van Christus als een loze pretentie ter aarde te vallen, waardoor de joodse vraag terecht lijkt: „voor wie houdt gij uzelf?" (vs 53). En toch is juist aan het kruis dat zijn Gods ten uiterste werkzaam geveest. Zoals Jezus eerder in dit hoofdstuk zegt: „Wanneer gij de Zoon des mensen verhoogd hebt (te weten: aan het kruis), zult gij inzien, dat Ik (het) ben." (vs 28).

Dan zullen zij het inzien, maar zullen ze dan niet te laat zijn? Heeft het kruis voor de ongelovigen, die volharden in hun ongeloof, wel heilsbetekenis? Of veroordeelt het ongeloof zich zelf door Jezus aan het kruis te slaan? Zodat het in het kruis voor een vernietigend vonnis komt te staan? Hier denk ik aan het moment van Jezus' arrestatie, beschreven in Joh. 18: „Jezus dan, alles wetende wat over Hem komen zou, kwam naar voren en zei tot de soldaten: wie zoekt gij? Zij antwoordden Hem: Jezus de Nazoreeër. Hij zei tot hen: Ik ben... Toen Hij dan tot hen zeide: Ik ben, deinsden zij terug en vielen ter aarde."

IN DIT NUMMER

- Pagina
209 Drs H. de Jong,
Eer Abraham was, — ben Ik
210 Drs H. de Jong,
Over homofilie (1)
211 Drs W. G. Rietkerk,
Over het voorportaal van de Kerk (6)
212 D. W. L. Milo,
Wie is d'r hier zo stil?
Ds M. R. v. d. Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
214 Drs J. J. Lakerveld,
Het christelijk (middelbaar) onderwijs en onze jongens en meisjes (1)
215 Prof. C. Veenhof,
Nog eens: een rondblik

¹⁾ Radio-lezing voor de E.O. op 30 april 1976 in de serie over het vierde evangelie.

Hier vinden we dezelfde woorden van Jezus als in de tekst, die we nu bespreken: 'Ik ben'. Ik weet wel dat dat hier vertaald moet worden met 'Ik ben *het*', omdat Jezus zich er mee aanduidt als de gezochte Jezus van Nazareth. Toch staan er in het grieks dezelfde woorden: „Ik ben”. En ook al klinken ze hier in een gewoon menselijk zinsverband, als Jezus deze woorden in de mond neemt, op het moment dat Hij zich opmaakt voor zijn uur, dan zijn deze twee woorden geladen met de kracht van het goddelijk werkzame zijn, dat de tegenstanders ter aarde doet vallen. Dat wil zeggen, dat God-in-Christus een verterend vuur is voor de weerspanningen.

Toch is dat niet de bedoeling van dat werkzame zijn van God. Het goddelijke zijn dat in Christus op Golgotha werkzaam is, is toch uit op redding. Zoals heel de geschiedenis van God uit er toe dient de gevallen schepping terug te brengen en te verlossen. Daarom, als

wij ons geestelijk losmaken van de ongelovige Joden met wie Jezus spreekt, als we Jezus' getuigenis in geloof aannemen, dan horen we toch heilsklanken in die woorden: Ik ben. Eer Abraham was, ben Ik — daar horen we dan de hele geschiedenis in, met Godgotha als concentratiepunt: God was in Christus de wereld met zich verzoenende... Hem die geen zonde gekend heeft, heeft God voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid Gods in Hem (2 Cor. 5 : 19-21). In dit woord is de 'Ik ben' aan het werk.

Dat is het eerste en het laatste dat van God-in-Christus te zeggen valt. Alles wat we nu in deze reeks volgens dit vierde evangelie de Here Christus hebben horen zeggen: Ik ben het brood des levens, Ik ben het licht der wereld, Ik ben de deur, Ik ben de weg, enz., dat vindt z'n hoogtepunt, z'n concentratie-punt in dat ene simpele 'Ik ben'. Daar wordt geen predicaat meer aan toegevoegd.

Dat zou, hoe rijk ook, toch maar beperking zijn. Nee, als er iets aan toegevoegd wordt, dan dit: Ik ben, die Ik ben. Dat wil zeggen een zinnetje tegen je krijgen! Je zult het eerste alleen nog maar onderstreep en benadrukt: Ik ben, die Ik ben, de goddelijke werkzame, vóór Abraham, na Abraham, zonder Abraham, — maar dan toch ten behoeve van Abraham en allen die zijn geloof navolgen: een God die optreedt ten behoeve van wie op Hem wachten. Maar dan denk ik toch op 't laatst weer terug aan de situatie waarin de Here dit gezegd heeft: eer Abraham was, ben Ik. Hij zei het tegen een halsstarrig ongelooft. Je zult toch dat zinnetje tegen je krijgen! Je zult toch Gods werkzame zijn, waarvan heel de geschiedenis vol is, tegen je krijgen! Daarom is er alle reden voor, dat we de Here Christus, die dit zo gezegd heeft van zichzelf, eerbiedig te voet vallen. Er gloeit een vuur van heiligheid in deze zelfaanduiding van Hem.

van f 2,50 op postgiro nr. 63 23 29 onder letter W ten name van H. v. Dijk, Karthuizersstraat 1, Amsterdam. Het batig saldo van deze uitgave zal bestemd zijn voor de Stichting Bijzonder Pastoraat Buitenland, die het pastorale werk onder homofielen, dat ds Joseph Doucé in het najaar van 1976 in Parijs zal beginnen, financieel mogelijk maakt.

Ook bij deze gelegenheid herhaal ik dat ik tot een publieke gedachtenwisseling over het gebodene met wie dan ook bereid ben. We spreken daarbij echter van te voren af, dat een zodanige discussie beëindigd wordt, wanneer ik vind dat de argumenten voor en tegen voldoende aan het woord gekomen zijn. Het gaat dus niet om de vraag, wie het debat wint, maar om een zo breed mogelijke informatie van de lezer, die zelf over de gegeven argumenten moet oordelen.

Maar eerst nu het stuk uit het gemeente-blaadje van Amsterdam-centrum:

H. DE JONG — AMSTERDAM

Over homofilie

(1)

Onlangs heeft in het dagblad Trouw mijn naam geprikt op een lijst van min of meer bekende persoonlijkheden in ons land die een aanbeveling deden uitgaan voor een pastoraat dat in Parijs wordt opgezet ten behoeve van homofielen (Stichting Bijzonder Pastoraat Buitenland). Daaronder kwamen namen voor, met welke de mijne niet vaak in één adem genoemd wordt. Dat is opgevallen en een enkeling heeft mij daar vragen over gesteld. Ik voel mij daarom gedrongen om in het publiek rekenschap af te leggen van mijn handtekening (en medewerking) voor dit project.

Ik stel hierbij voorop, dat elk provoceren mij op dit punt vreemd gebleven is. Daar is het onderwerp veel te gevoelig voor. Het is dus niet zo, dat ik mijn naam voor dit werk als een balletje in het publiek heb opgeworpen, in de verwachting dat het dan wel verder zou rollen. Door mijn pastorale werk ben ik in aanraking gekomen met dit probleem en met dit project en het zou werkelijk al te laf geweest zijn, wanneer ik in het stadium van publiek naar buiten treden afgehaakt zou hebben.

Uit hoofde van die voorgenomen verantwoording wil ik nu twee stukken publiceren. Het ene is een artikelje uit het onofficiële kerk-blaadje van de gemeente van Amsterdam-Centrum. Daarin bood ik, nog voordat mijn naam in Trouw verscheen, enige informatie over dat parijse project. Het artikelje

kan ook voor onze lezers dienen. Ik riskeer daarmee de indruk, dat ik me nu al weer landelijk opwerp als geld-verzamelaar voor een goed doel. Je kunt zulke acties namelijk niet naar believen vermeerderen, zonder je geloofwaardigheid te verliezen. Ik besef dat en zeg daarom dat de actie zelf nu in dit verband voor mij bijzaak is. Het gaat me vooral om de benadering van het probleem der homofilie.

Maar natuurlijk, als iemand er zich door aangesproken gevoelt, wat let hem of haar dan om naar het giroboekje te grijpen? Het gebeurt soms, nietwaar, dat een bepaalde actie je recht in het hart treft, zodat je er niet meer van los komt. Welnu, mijn gironummer is toegevoegd en, omdat dat een voorlopige oplossing is, noem ik daar het nummer van genoemde Stichting maar bij: Stichting Bijzonder Pastoraat Buitenland, postgiro 3560909. Voort is er een rekening geopend bij de Banque de Paris et des Pays-Bas, Willem van Weldammelaan 41, A'dam-Buitenveldert onder nr. 63.35.68.015. Het openstellen van mijn eigen rekening had en heeft ten doel om samen als vrijgemaakte gereformeerden een steunbedrag aan te bieden ter bemoediging van de predikant die dit werk gaat doen.

★ ★ ★

Bij de steunverlening, zoals die vanuit de gemeente van A'dam-centrum op gang gekomen is, heb ik een ervaring opgedaan, die ik u niet wil onthouden. Het is mij namelijk opgevallen, dat als je pleit voor een verruiming van de levensmogelijkheden voor de homofiele mens, je vaak te horen krijgt: ja, maar de ongetrouwde vrouwen dan, die toch ook de mogelijkheden missen om hun leven te verrij-

Kerkelijk Leven

ken door het kiezen van een levenspartner...? Wie is er, die van zo'n argument niet onder de indruk komt? Maar wat heb ik nu zien gebeuren? Dat de steun voor dit parijse project met name kwam van de zijde van eenzamen, wier alleen zijn niet vrijwillig gekozen is. Dat wil zeggen, dat degenen die het eerst gerechtigd waren om dit aansprekende argument te gebruiken, het niet deden, maar integendeel voorop gingen in begrip. Kunt U begrijpen, dat ik er van nu af niet meer ondersteboven van ben, wanneer niet-eenzamen dit argument naar voren brengen? Het komt blijkbaar niet uit het hart, maar uit het hoofd; niet uit het leven, maar uit de studeerkamer. Tot zover, over het eerste stuk.

★ ★ ★

En vervolgens wil ik in twee gedeelten een preek over het onderwerp publiceren. Ook hierbij stel ik er prijs op, te zeggen, dat ik echt niet lichtvaardig over zulk soort onderwerpen pleeg te preken. Maar de nood was mij een paar weken geleden opgelegd, omdat we op 't ogenblik in de leerdienst op de zondagmiddag de brief aan de Romeinen lezen en trachten te verstaan. Zodoende kwam het bekende gedeelte uit hoofdstuk één vanzelf aan de orde. Een broeder uit de gemeente heeft de zorg voor een afzonderlijke uitgave van deze preek op zich genomen. Die uitgave zal trouwens heel de liturgie bevatten, dus ook wat gezongen en gelezen en gebeden is, vol uit geschreven. Deze preek is vanaf half augustus a.s. te bestellen door storting of overschrijving

Ds Joseph Doucé

'n Enkele maal kunnen wij in onze kerkdiensten ds Joseph Doucé ontmoeten. Hij is een vriendelijke franse, ook vlaams sprekende, baptisten-predikant (uitgetreden r.k.-priester), met als laatste standplaats het noordfranse stadje Lens, in het mijngebied. Eigenlijk heb ik hem via mijn werk in Frankrijk wat beter leren kennen. Maar reeds vanaf 1974 verblijft hij hier in Nederland en wel in onze stad, alwaar hij op een beurs van de Wereldraad van Kerken het verschijnsel van de homofilie bestudeert onder het aspect van de zielszorg. Ds Doucé wil namelijk zelf in Parijs een pastoraat onder homofielen (en vergelijkbare minderheden) beginnen.

In de franse kerken echter, zowel van baptistische als van andere protestantse signatuur, stuit hij met dit plan op grote weerstanden. Het zijn jammer genoeg juist de bijbelgetrouwe kerken en groeperingen, die hem hun medewerking en steun weigeren. En dat niet vanwege zijn instelling tegenover het evangelie, want geestelijk behoort hij juist bij de zogenoemde evangelischen.

Ondanks deze tegenstand of gebrek aan steun blijft ds Doucé bij zijn voornemen om vanaf deze zomer in Parijs in het negende arrondissement (Place Pigalle en omgeving) het door hem zeer nodig geachte werk te starten. Van een kroegbaas heeft hij verlof gekregen om 's zondagsmorgens in de (dan) lege zaal van diens etablissement eredienst te houden. (Ik heb al een preekverzoek gekregen; van hem dan, want een kerkeraad is er natuurlijk nog niet).

Maar ter zake nu. Ds Doucé heeft, in Nederland verblijvende, enkele mensen voor zijn werk weten te interesseren. Dezen hebben zich verenigd in een stichting voor bui-

tenlands pastoraat onder homofielen. Deze stichting wil dit werk ook financieel mogelijk maken, omdat de eventuele steun van de Wereldraad door een veto bij voorbaat van de franse kerken geblokkeerd is.

Hoewel men in Nederland iets verder is wat betreft het inzicht in de noodzaak van zulk werk, is het nu evenwel ook hier zo, dat de rechtzinnigheid het wat laat afweten. Dat is merkbaar in de samenstelling van genoemde stichting. Inderdaad zijn daar mensen bij, met wie ik in veel opzichten diep van mening en prediking verschild, hetgeen in de besprekingen ook duidelijk blijkt. Wat ons verenigt is, dat we vanuit het evangelie van Jezus Christus de noodzaak van dit werk zien.

Persoonlijk weet ik niet precies, hoe ik over homofilie moet oordelen. Dat de Schrift homoseksuele onacht veroordeelt, is zeker (b.v. Romeinen 1), maar of alle homoseksualiteit onacht is, staat voor mij niet vast. Ook of het verschijnsel geneesbaar is, laat ik in het midden. Vast staat voor mij wel, dat er ook voordat zulke vragen opgelost zijn, vanuit de liefde van Christus hulp geboden moet worden. Welke hulp — dat laat ik graag over aan iemand als ds Doucé, die duidelijk door deze liefde van Christus geïnspireerd is.

★ ★ ★

Waarom schrijf ik dit stukje? Ik zou u voor dit project willen interesseren, zodat u er zich verantwoordelijk voor gaat voelen. Dat zal mij, voor wat de hele gemeente betreft, niet lukken en dat hoeft ook niet. Daar ligt het allemaal veel te gevoelig voor. Er voor collecteren in de eredienst bijvoorbeeld zou eer verdelend dan verenigend werken. Maar misschien zijn er in onze gemeente, die met mij de overtuiging delen, dat ds Doucé voor dit nodige werk niet enkel uit min of meer vrijzinnige kringen zijn steun moet ontvangen; dat hij juist door de christenen bij wie hij zich het meest thuis voelt, niet in de steek gelaten mag worden. Steun van die kant zou voor hem een grote bemoediging betekenen.

Ik zoek dus naar donateurs, die regelmatig een liefde-gave voor dit werk over hebben. Voorlopig stel ik mijn postgironummer open (989277), maar ik hoop, dat iemand van u dat van mij overneemt. Want ten eerste ben ik niet sterk in administratie en ten tweede zit ik niet om extra werk verlegen. Hoewel ds Doucé ongetrouwd is, zal er voor hem om te leven en te werken toch een aanzienlijk bedrag nodig zijn. De begroting spreekt van plm. f 50.000—, Wat zou het fijn zijn, als een deeltje daarvan uit ons midden opgebracht zou kunnen worden.

Tot zover het amsterdamse gemeentebladje. De volgende twee keren, zo de Here wil, de preek.

W. G. RIETKERK — ECK EN WIEL

Over het voorportaal van de Kerk

(6)

Het raadsel van de mens

De meest gestelde vraag in het gesprek met de niet-christen is de vraag naar het waarom van het lijden. Hoe kan je nu het geloof in God, een God die liefde is, zoals toch de christenen zeggen, rijmen met de ellende in de wereld? Als God dan zo liefdevol en almachtig is, waarom grijpt Hij dan niet in? Ik kan mij voorstellen, dat iemand mij tegenwerpt: waarom worden deze vragen behandeld onder het opschrift: het raadsel van de mens? Moet de titel van dit artikel dan niet veel eerder luiden: het raadsel: God? Het verdere verloop van dit artikel zal duidelijk maken dat ik toch vasthoud aan de titel die nu boven dit artikel staat. Ook in de voorhal van de middeleeuwse kathedraal werden deze vragen aangeraakt. Wij zien in het midden-portaal van de Notre-Dame in Parijs ter rechterzijde de uitverkorenen, maar ter linkerzijde de stroom van verdoemden staan: de een nog afzichtelijker, dan de andere. Ook ontbreken er maar zelden afbeeldingen van de lijdende Christus aan de buitenkant van de kerk. Denk alleen maar aan het kruis op de top van de kathedraal. Toch valt ons iets op: het lijden van de mens komt er nooit expliciet ter sprake. Het wordt altijd al direkt in een bepaald kader geplaatst. Zeker: de 5 dwaze maagden (een ander liefkoosd voorhal-onderwerp) lijden onder hun lot. Het is van hun gezichten af te lezen. Toch ging het de beeldhouwer van de beelden niet om een afbeelding van het lijden, maar om de afbeelding van hun onachtzaamheid, en schuld, die dit lijden teweegbracht. Ook de verdoemden in het voorportaal van de Notre-Dame worden niet in hun lijden uitgebeeld, maar in hun zelf-gekozen onmenselijkheid, ten gevolge waarvan zij lijden. De middeleeuwer stelde blijkbaar „het lijden” en „de ellende” niet apart: als een probleem, maar zag dit lijden en die ellende altijd gekwalificeerd. Daarmee bedoel ik dit: hij zag het lijden altijd als het lijden van iemand om iets: hij zag het nader bepaald, als het lijden van de dwaze, van de domme, van de onmens, van de levensgenieter — of van de schuldelloze, zoals Jezus, maar zelfs dan nog niet als een onbegrijpelijk lijden, maar als het lijden van het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. Dat geeft ons al direkt een eerste draad in handen bij de beantwoording van de vragen van onze buurman, zoals ik die boven formuleerde. Wij zullen altijd allereerst van het algemene en ab-

strakte moeten terugkeren naar het bijzondere en konkrete. Welk lijden wordt hier bedoeld? Het vraagt een heel andere houding van ons, als wij bedenken dat iemand net in de vorige week zijn vader verloren is, of een kind zag verdrinken, of dat iemand sociaal bewogen is met het lot van de bewoners van Eritrea of de zwarten in Rhodesië, of dat iemand meepraat met anderen, die zich juist met argumenten als dezen vaak afmaken van het christelijk geloof.

Het tweede, wat opvalt in de middeleeuwse kathedraal is, dat het lijden, voorzover het wordt afgebeeld, wordt afgebeeld als het probleem van de mens. Daarom behandel ik deze vragen ook onder de titel: het raadsel van de mens. Het zijn mensen, die lijden. Dat lijden moet hen aan het denken zetten. Het moet hen met het besef achter laten: er zit iets fout met ons!

Ik moet hier denken aan de titel van een van de boeken van C. S.

Lewis: God in the Dock. Het boek is niet vertaald, maar als je het in het nederlands zou vertalen, luidt deze titel: God in de beklagdenbank. In dit boek constateert Lewis een opvallende rollenverandering. Vanaf de vroegste middeleeuwen tot en met de tijd van de Reformatie heeft altijd de mens zich in de beklagdenbank geweten. Hij werd aangeklaagd en God was de Rechter. Daarom was de belangrijkste vraag niet: hoe rechtvaardig ik het bestaan van God tegenover de mens, maar: hoe wordt de mens gerechtvaardigd tegenover God. In de 20e eeuw zijn de rollen ogenschijnlijk omgekeerd: God zit in de beklagdenbank en de mens is de aanklager. Velen nemen de houding aan tegenover mensen, die zich christen noemen: nu moeten jullie maar eens argumenten aandragen om God vrij te pleiten.

Nu behoeven wij ons voor argumenten niet te schamen: het is tenslotte niet God, maar de mens, die de atoombomb uitvond, het is de mens, die zich niet houdt aan de maximum-snelheid, die zijn straten en grachten niet afschermt, het risico van een samenleven van verschillende rassen afwijst, een diktator volgt, of het volk voorliegt en bedriegt, etc., etc. Toch doen wij er goed aan om al deze argumenten eerst nog even voor ons te houden en eerst het klimaat te proeven

Pastorale notities

Wie laaft wordt ook zelf gelaafd

De bijbel houdt ons voor: Die zegen spreidt, wordt zelf ruim bedeeld en die besproeit wordt zelf mild begoten.

Wij moeten zegenende zielen zijn, dat wil zeggen: mensen, die met weldoen een zegen mogen zijn voor andere mensen. Niet mensen, die tegenover het leven staan met inhalige armen: grijpen, jongens, wat er te grijpen valt. Ieder tientje is er weer één! Nee, maar mensen die uitstrooien met zegenende handen; die in praktijk brengen: hoe kan ik naar vermogen anderen ten dienste staan?

Als de heilige Geest wordt uitgestort op het joodse Pinksterfeest, dan is de eerste vrucht van die uitstorting dat zich geven aan een anderen en daar kwam de portemonnaie aan te pas. Dan lezen we: 'De menigte van degenen die geloofden was één van hart en ziel en niemand zei, dat iets van hetgeen hij had zijn eigen was, maar alle dingen waren hun gemeen'.

De rijken hadden wel hun eigendommen en particuliere bezittingen. Maar ze gingen na: wat kunnen wij voor anderen er mee doen? En toen verkochten ze land en

huizen, om met de opbrengst uit te delen aan armen en noodduftigen en opdat de liefdemalen en de kerkdiensten voortgang konden hebben.

Het waren zegenende zielen, die mensen als Barnabas. Maar ze werden zelf gelaafd met het vette van 's Heren huis.

Zo mogen we het ook in ons eigen leven zien en ervaren: zegenende zielen vet gemaakt. Zij, die anderen laven, worden zelf gelaafd.

Dat is een vast verschijnsel, een regel, een wet in het koninkrijk der hemelen: doet goed en leent zonder iets weder te hopen. Paulus zegt: 'Een mens oogst wat hij zaait. Is de akker waarop u zaait uw zelfzucht, dan zult u er dood en verderf van oogsten. Maar is de grond waarin u uitzaait de Geest, dan zal hij u als oogst het eeuwige leven opleveren. Het mag ons nooit teveel worden goed te doen. Want als we niet verslappen zullen we te zijner tijd de oogst binnenhalen. Zolang we de kans hebben, moeten we voor iedereen goed zijn, maar vooral voor onze geloofsgenoten' (Galaten 6 : 7-10). En bij een andere gelegenheid vermaant hij de gemeentelieden in Corinthen: 'Denk eraan: wie karig zaait, zal karig oogsten; wie overvloedig zaait, zal overvloedig oogsten. Laat iedereen geven waartoe hij in zijn hart heeft besloten, zonder gevoelens van spijt of dwang. Want God houdt van een blijmoedige gever'.

B. Telder, Bilthoven

waarin vandaag deze vragen gesteld worden. Wij moeten het slechte voorbeeld van de vrienden van Job goed in het geheugen houden, die ten overstaan van Job's vragen God gingen verdedigen, maar van wie achteraf gezegd moest worden dat zij niet goed van de Here hadden gesproken.

De titel van dit artikel geeft volgens mij het beste aan hoe wij aan onze kritische houding juist tegenover dit 20e eeuwse levensgevoel het beste uiting kunnen geven, nl. door het lijden, in de specifieke vorm waarin wij het ontmoeten bij onze gesprekspartner allereerst te bespreken als het raadsel van de mens. Het zijn mensen, die lijden. Het zijn mensen, die daardoor voor vaak ondoordringbare geheimenissen staan, het zijn mensen die allereerst in dit lijden zichzelf tegenkomen. Wie zijn wij, dat dit ons mensen overkomt. Het brenge ons allereerst tot het ware zelf-besef.

Ik beweeg mij hiermee in de lijn van een ander boek van C. S. Lewis. Het heet: „Gods megafoon”. Zo noemt de schrijver het lijden. „God fluistert tot ons in onze vreugde: Hij spreekt in ons geweten; maar Hij roept luide in ons lijden. Dat lijden is Zijn megafoon om een dove wereld wakker te roepen.” (blz. 98).

Ook andere godsdiensten hebben het lijden allereerst als het probleem van de mens gevoeld. Zoals met name het Boeddhisme, dat als grondstelling heeft: Leven is lijden: geboren worden is lijden, ouderdom is lijden, ziekte is lijden, dood is lijden, verenigd zijn met wat ons niet lief is, gescheiden zijn van hetgeen ons lief is, is lijden, onvervulbaarheid van de wensen is lijden. Kortom mens-zijn is lijden. De boeddhist zwijgt over God en geeft in zijn religie aan hoe je van dit lijden verlost raakt. Dat kan alleen door het materiële zinnelijke leven vaarwel te zeggen. Daartoe dient het acht-voudige pad van ascese en meditatie tot tenslotte het bereiken van de unifikatie (= éénwording met het Al). Het goede hiervan is dat het lijden allereerst het raadsel van de mens is en blijft. Waarom moet hij lijden? Ook als wij voorlopige antwoorden kunnen geven (zie de argumenten hierboven) blijft het raadsel staan hoe het komt dat de mens moet lijden en (wat een niet minder groot probleem is) lijden veroorzaakt.

Wie niet-christen is, moet eerst zelf maar eens over die vraag puzzelen, voordat hij het christelijk antwoord verwerpt. Naast het boeddhisme zijn er namelijk niet veel andere antwoorden gegeven en ieder van deze antwoorden (het lijden is een groeifoutje in het proces van de evolutie, het lijden hoort bij de vreugde als de nacht bij de dag, wij zouden het goede niet kennen of kunnen waarderen als er geen kwaad was, het lijden is opvoeding etc.) ieder van deze antwoorden voldoen niet als wij oog in oog staan met de verschrikkingen van de 20e eeuw, van Auschwitz, Vietnam, van Goelag-archipel, en het Oegandese oerwoud. Hiertegenover zijn alle bovengenoemde antwoorden absurd.

Het probleem van het lijden moet daarom allereerst het raadsel van de mens blijven, of misschien moeten wij beter zeggen: de mens voor raadselen stellen.

Op dit punt — en dat is het derde wat ik wilde zeggen — moeten wij als gereformeerden wel extra veel moeite doen om ons-zelf te leren niet te gauw te spreken: Wij doen er zeker geen goed aan in gesprekken als deze te wijzen op Gods voorzienigheid. „Het is God, die het u aandoet”. Vaak wordt bij ons in lijden de hoofddeugd: onderwerping onder Gods wil en krijgt de buitenstaander het gevoel, dat christen-zijn betekent: alles gelijkelijk uit de hand van God aannemen. Hij denkt: dat zou ik nooit kunnen. En: wat voor een God is dat, die grillig nu eens goed en dan weer kwaad op gelijke wijze over ons uitstrooit?

Toch kan het gebeuren dat er in het gesprek met de niet-christen een moment komt, waarop wij juist bij deze vragen over het lijden de mogelijkheid krijgen om vanuit dit gemeenschappelijke probleemveld heen te wijzen naar een bredere horizon. Misschien pas na het gewicht van de vragen gevoeld te hebben. Na zwijgen. Die bredere horizon gaat open als wij het raadsel van de mens en zijn lijden mogen stellen in het licht van het kruis en de opstanding van Jezus Christus. Daar alléén zien wij wat God wil, nl. verzoening en vernieuwing van het leven. Het lijden is niet het probleem van God; wel heeft Hij het zich tot een probleem gemaakt. Tot een pijn in Gods eigen hart. Aan het kruis. Maar het kruis is ook de spiegel waarin wij ons gelaat herkennen, als medeschuldig aan de zee van lijden die in zijn grootste kracht zich over Jezus heenstortte. Tenslotte: het is alleen het kruis en de opstanding, die erop volgde, die echte hoop geven in een anders uitzichtloze wereld. Dood en verdriet hebben niet het laatste woord. Het kruis als venster op God, als spiegel waarin wij ons gelaat herkennen, en als vuurtorenlicht in de branding, dat alleen geeft echte antwoorden op de diepe, moeilijke vragen rondom het lijden van de mens.

Ik wil eindigen met een literaturopgave: de eerste paar boeken zijn boeken, waar wel vaak goede dingen in staan, maar die niet voldoende kritisch staan tegenover de „rol-verandering” en de autonome opstelling van de 20e eeuwse mens.

J. Moltmann: De gekruisigde God.

H. Wiersinga: Verzoening met het lijden.

D. Sölle: Het lijden.

Beter vindt ik:

J. H. Bavinck e.a.: Het raadsel van ons leven en: Het geloof en zijn moeilijkheden.

C. S. Lewis: Gods megafoon. A grief observed.

H. Thielecke: Het zwijgen van God.

H. Silvester: Arguing with God.

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Wie is d'r hier zo stil?

Ja, dat is een vraag, die je op een verjaarspartijtje kunt horen stellen. Wanneer de stemming niet helemaal je dat is. De vraag is natuurlijk absurd — maar geeft duidelijk aan, dat het op-val-lend stil is. Sommige mensen zeggen dan: er gaat zeker een domineé voorbij. Acket geeft als Nederlands gezegde voor zo'n moment: een officier betaalt zijn schulden. En welke term u verder ook prefereert, het is duidelijk dat het om een „pijnlijke” stilte gaat, niet om een gevulde stilte; geen stilte vol blijde gedachten.

Die pijnlijke stilte kennen we ook in onze kerkelijke samenkomsten. Wanneer de predikant een kleine technische storing heeft, of wanneer de organist even te lang op zich laat wachten, voelen we ons wat onrustig. Er is dan iets als een onuitgesproken vraag: wie is er hier zo stil? Waarom gaat de zaak niet verder? Waarom die „storing” en dat „even geduld a.u.b.”?

We herinneren ons een predikant, die de geloofsbelijdenis voor de gemeente uitsprak. En een iegelijk van ons sprak in zijn hart met hem mee. Hij zei na afloop, na een paar seconden nadenken: gemeente, zouden we die geloofsbelijdenis eigenlijk niet beter met mond en hart kunnen uitzingen? Zo van: Ik heb geloofd en daarom zing ik? Zou de gemeente dat kunnen zingen, organist? — Waarom niet? was de wedervraag van de organist. — Nu dan, gemeente, zullen we? vroeg de predikant. — De organist gaf vuur en de gemeente zong als een school lijsters! Wat een bevrijdende middag was dat. Iets nieuws, dat over de gemeente kwam. Voor één keer namen we de belijdenis voor eigen rekening; niet als een stil geloofsstuk maar als een daad.

De vorige week hadden we een predikant, die aan het slot uit psalm 18 wilde laten zingen. Maar hij maakte zich zorgen over de melodie. Dat had hij niet behoeven te doen — maar zijn zorg was aanleiding tot een plezierige scene. Hij zei namelijk: we zouden uit psalm 18 willen zingen. Maar ik vind dat zo'n moeilijke wijs en ik wil ook niet graag in conflict komen met uw organist. Daarom: als we de wijs van psalm 32 zouden gebruiken, dat gaat namelijk, zou u dan hard protesteren, broeder organist? — De broeder organist antwoordde: alleen zachtjes protesteren, domineé. — U hoort het, sprak de domineé gevat, hij zal alleen zachtjes protesteren; zullen we het er dan maar op wagen? — En daar zongen we psalm 18 op de wijs van psalm 32. — Dat was toch niet nodig geweest, zei een der broeders achteraf; de wijs van psalm 18 is toch goed genoeg? — Natuurlijk, antwoordde de organist, maar zo'n kleine samenspraak is toch ook een verkwikking?

—0—

M. R. VAN DE BERG — LEIDEN

JEREMIA

Misplaatst vertrouwen (vervolg)

Dat was een verschrikkelijke desillusie voor die profeten. Ze hadden altijd gehamerd op Gods beloften. Die hadden ze heus niet zelf verzonnen. Ze waren echt door God gegeven: vrede zal heersen. En toen de hemel boven Juda en Jeruzalem betrok en steeds zwarter werd, hadden ze de mensen gewezen op de belofte van God. Vertrouw nu maar op die belofte, zeiden ze. Daar kun je op aan. Zo zegt Jahweh: Vrede.

Je zou zeggen: bijbelser kan het niet. Wat is er nu bijbelser dan Gods beloften aangrijpen en daarop vertrouwen? Dat deden ze. Maar toch kwam over hen Gods oordeel in plaats van Gods vrede. En toen stortte hun hele wereld in elkaar. De bodem viel onder hun voeten weg. Ze tuimelden in een luchtledige en zeiden: Jahweh heeft ons op een gruwelijke manier bedrogen.

Dat is inderdaad een verbijsterende ervaring. En de vraag komt op: Hoe is het mogelijk dat je op Gods beloften vertrouwt en toch de mist ingaat?

De sleutel voor het antwoord op die vraag ligt in het gedrag van het volk. Ze trokken zich in hun dagelijkse levenspraktijk niets van Gods gebod aan (4:14, 17, 18). Uw handel en wandel heeft u dit berokkend, dat komt van uw boosheid, zegt Jahweh. Wie in zijn levenswandel Gods gebod naast zich

Belangrijker dan elke dialoog in de kerk is: dat we tegen enige stilte kunnen. Of dat we die stilte daadwerkelijk gebruiken om iets goeds te doen of te zeggen. Snoepen in de kerk is niet fraai, is eigenlijk een afschuwelijk triviale manier van doen. Maar het aanbieden van een kerkelijke pepermunt kan zo'n heerlijke beleving van de gemeenschap der heiligen zijn. Want op je eentje snoepen is een ellendige aangelegenheid, als u begrijpt wat wij bedoelen. Laten we elkander dan in vredesnaam maar medeplichtig maken. Zo is de gemeenschap althans gediend door het snoepje van de week.

Vandaag genoten we het avondmaal. Een gebeurtenis, waarbij we legitiem van onze plaatsen mogen komen, ons aan tafel schikken. Een kans om iemand even te groeten, alvorens naast hem te gaan zitten. Een kans om een hand op een schouder te leggen, wanneer we een moeilijke draai tussen twee stoelen moeten nemen. Een kans om snel even een vriendelijk woord te zeggen zo lang het kan. En wat is erger aan tafel dan een gespannen stilte? Wat is erger dan een rij benepen gezichten? Dat werkt de spijsvertering tegen.

Onze predikant-van-de-week had dat goed begrepen. Die preekte over de inzet van het avondmaal en wel uit 1 Corinthen 10 vers 16 en 17. Is niet de beker... een gemeenschap met Christus? Is niet het brood... een gemeenschap? Daarom... zijn wij... één lichaam.

Dat ene lichaam zat aan tafel, een tikkeltje roerloos. Onze avondmaalsviering is, misschien ook wel door het schone maar verouderde en zwaartillende formulier, tot een roerloze zaak geworden, een soort geestelijk examen. De dienstdoende ouderlingen alsmede de ouderlingen, die geen dienst heten te doen, staan zo onbewogen mogelijk te staren; alsof ze je wegen of je waardig genoeg bent om aan te gaan. Hoewel we, alweer volgens gezegd formulier, door aan tafel te komen te kennen geven: dat we onze zaligheid buiten onszelf zoeken, omdat we ons vanwege onze zonden mishagen.

Zei de predikant vandaag: als de Heere Jezus er voor ons is vloeit daar uit voort, dat we allen te samen ook één lichaam zijn. We zijn één gezin, we zijn er allemaal voor elkaar. En oefenen we die eenheid ook aan elkander uit? Als we het avondmaal gebruiken, zouden we bij voorbeeld kunnen vragen, hoe het met de ander ging. Als je in een grote kerk naar voren zou komen, aan tafel, zou je daar elkaar een hand kunnen geven en vragen: wie bent u ook weer? of: hoe maakt u het toch? U moet immers niet denken, dat de discipelen aan de avondmaalstafel in alle talen gezwegen hebben! Natuurlijk — je kunt ook zo praten, dat je in strijd komt met de avondmaalsviering. Bijvoorbeeld als je er over zit te peinen, wie wel de belangrijkste is van die tafelgangers. Je kunt ook zitten praten in de kerk, omdat de preek en de avondmaalsviering je koud laten. Maar je kunt ook belangstelling voor elkaar hebben; belangstelling voor dat andere kind Gods, dat naast jou zit. Liefde tot dat andere schaap van de Heere Jezus Christus tonen. Je neemt dan notitie van elkaar. En dan heeft de apostel het niet over die paar minuten aan de avondmaalstafel, of over die kwartiertjes in de kerk. Maar de apostel spreekt over ons omgaan met elkaar — morgen! Als een broeder in

nood is. Of wanneer u iemand gebrek ziet lijden. Of wanneer we iemand zien afdwalen van de kudde!

—o—

Jawel, dat alles zei onze predikant-van-de-week. Of zo ongeveer. En dat leek me het doorgeven wel waard. Het kan immers zo meedogenloos stil zijn in de kerkdienst. Zo benepen. Zo van: blijf zitten waar je zit en verroer je niet. Het kan ook zo meedogenloos stil zijn in ons kerkelijk leven. Zo van: je kunt maar niet alles zeggen onder ons. Zo van: ze zoeken het maar uit, en als je niets gezegd hebt kunnen ze je ook niets verwijten.

En ons leven in deze wereld kan ook zo meedogenloos stil zijn. Misschien zit uw collega wel te wachten op uw verlossend woord. Misschien zou uw buurman graag u zijn biecht toevertrouwen, om met hulp van uw gebed van zijn zonde los te komen. Misschien zit er iemand in uw naaste omgeving te hunkeren naar het Evangelie, dat u is toevertrouwd.

Uw antwoord is vermoedelijk al bekend. Dit verhaal is sentimenteel en onwerkelijk en niet gereformeerd genoeg en het speculeert op de bedenkelijke wijze van de populaire evangelisatie en wat daar verder volgt. Nu, dan ga ik u nog een stukje historie vertellen, dat me goed dwars zit.

We hadden een lieve vriendin, mijn vrouw en ik. Ze was wat overdreven vrolijk, haalde overal man en kinderen bij te pas en dat gaf ons soms de indruk, dat haar gezinsleven toch niet zo gelukkig was als ze wilde doen geloven. Ze slikte wel eens iets weg, zalfde haar hoofd en waste haar aangezicht. We mochten niet weten, dat haar leven zeer moeilijk was. Ze wilde niet hulpbehoevend zijn. Niemand had met haar hel iets te maken.

Toen ze op een morgen haar man en kinderen had verzorgd en de deur uit geholpen, ging ze goed gekleed op bed liggen. Ze sliep in en werd niet meer wakker. Ze had altijd gezwegen — nu bleef ze voor goed zwijgen.

Bij de begrafenis hoorden we, hoe het met haar gegaan was. Ze had de laatste maand op de Veluwe gelogd, vlak bij ons. Had diverse malen gezegd, dat ze ons wilde opzoeken, maar was daar — depressief als ze was — steeds niet aan toe gekomen. En nauwelijks weer thuis was haar leven beëindigd.

Wilt u daar eens over nadenken? Het mag u nooit overkomen, dat uw naaste in zijn eenzaamheid stikt. Een goed woord, op zijn pas gesproken, is als gouden appels in zilveren gebeelde schalen, zei Salomo. Een goed woord slaat een brug tussen een mens en een medemens. Een goed woord kan geloofsverkeer betekenen tussen zonen van hetzelfde huis, die als broeders samenwonen.

Hoe goed is dat. Hoe lieflijk.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

neer legt, maar wel zijn beloften aangrijpt, zal ondervinden dat zijn vertrouwen op die beloften misplaatst is.

Speurtocht in Jeruzalem

Dat die wetteloosheid bij het volk geen verzinsel is, wordt in hoofdstuk 5 nader toegelicht. In vers 1 krijgt Jeremia de opdracht daarnaar een onderzoek in te stellen. Doorkruis Jeruzalem eens, Jeremia, zegt de Here. Kijk goed uit je ogen. Kam de hele stad maar

uit, straten en pleinen. En Ik loof een hoge beloning uit. Als je in de hele stad ook maar iemand kunt vinden — ééntje maar! — die recht doet en oprechtheid betracht, zal Ik de hele stad vergeving schenken en het oordeel niet voltrekken.

Zo erg was het. De wetteloosheid heerste in de stad. Iedereen was erdoor aangetast. En ze zweren nog wel bij mijn naam, zegt Jahweh, maar denk niet dat je hen vertrouwen kunt (5 : 2).

Jeremia moest erkennen dat de HERE de situatie juist getaxeerd had. Hij liep door de straten en pleinen van Jeruzalem op zoek naar iemand — één enkeling maar — die Jahweh oprecht vreesde en met Hem wandelde. En reken maar dat hij goed gezocht heeft. De beloning die de Here had uitgelooft was dat wel waard. Maar hij vond er niet één. Heel het publieke leven in Jeruzalem was

doortrokken van onoprechtheid en onbetrouwbaarheid. En hij moet erkennen: het is een hopeloze situatie. Ze hebben hun aangezichten harder gemaakt dan een rots. Je kunt er nog zo hard tegenaan praten, het haalt niets uit. Zelfs hardhandig ingrijpen had geen effect (vs. 3).

Maar Jeremia geeft zich nog niet gewonnen. Hij legt zich nog niet bij de situatie neer (vs. 4 en 5). Hij denkt bij zichzelf: wat ik nu gezien heb, is het gewone volk van de straat. En het is eigenlijk niet zo vreemd dat er bij hen zoveel afval is. Want die mensen hebben tenslotte geen kennis. Die arme sloebbers moeten veel te hard ploeteren voor hun dagelijkse boterham. Ze hebben geen tijd om zich in de wetten van God te verdiepen. Daar komen ze gewoon niet aan toe. En daarom weten ze niet beter. Ze weten niet wat God van hen vraagt.

Maar bij de groten, de rijken en aanzienlijken en de intelligentsia zal het wel anders liggen. Die hoeven niet dag in dag uit krom te liggen voor hun levensonderhoud. Zij hebben genoeg vrije tijd. Zij kennen die weg des HEREN vast wel. Zij zullen wel weten wat God van hen vraagt.

Maar toen Jeremia met hen ging spreken, bleek dat ook zij zonder uitzondering het juk verbroken en de banden verscheurd hadden (vs. 5). Ze hadden heel de dienst van Jahweh overboord gezet. Ze spraken nog wel over Jahweh. Zeker wel. Maar ze hadden heel het pakket van voorschriften en leefregels dat Jahweh gegeven had, opzij geschoven. Dat vonden ze veel te kinderlijk. Het belemmerde hen in hun vrijheid. Als je echt wilde leven en uit het leven wilde halen wat er in zat, kon je je niet aan die voorschriften van Jahweh storen.

J. J. IAKERVELD — EMMELOORD

Het christelijk (middelbaar) onderwijs en onze jongens en meisjes

Voor veel gelovige ouders is een brandende vraag: „Hoe zullen onze kinderen reageren op de wereld waarin ze leven?” en vooral: „Zal hun geloof sterk genoeg blijken tegenover de krachten, die proberen hen los te rukken uit de gemeenschap waarbinnen ze zijn geboren en opgegroeid, de gezinnen waarin de Here gediend wordt?”

Met een bezorgd hart sturen we ze naar school. Met wat voor theorieën komen ze straks weer thuis? Dat die school en christelijke is, is nauwelijks een reden tot opluchting.

Hoe komt het dat een aantal opgroeiende jongens en meisjes zo lauw is, als het om de Here en de kerk gaat?

Moeten we biddend, maar verder werkeloos toezien hoe veel van onze jongens en meisjes zo maar van ons en ons geloof vervreemden?

In het volgende willen we zoeken naar en wijzen op een paar mogelijkheden voor de begeleiding en opvang van vooral onze middelbare school-jeugd en tegelijkertijd ons er op bezinnen hoe we met elkaar ouders en kinderen bij de moeilijkheden die zich hierbij voordoen de helpende hand kunnen bieden.

Meer dan een aanzet is het niet, maar misschien kunnen we samen verder komen.

Door de snelle ontwikkeling van het maatschappelijke, politieke en culturele leven groeien de jongeren op in een wereld die wezensvreemd is aan de wereld waarin hun ouders groot geworden zijn. Natuurlijk zitten aan deze ontwikkeling positieve kanten, maar met zorg moeten we constateren, dat, terwijl de samenleving van weleer nog wel een min of meer christelijk stempel droeg, we nu te maken hebben met een wereld, die zich steeds meer van de Here en Zijn leefregels af-verwijdt, een wereld, waarin we ons dien-tengevolge steeds minder zouden moeten thuis voelen.

De genoemde ontwikkeling heeft zich al direct na de oorlog ingezet, maar juist de gereformeerden hebben er, geloof ik, aanvankelijk weinig oog voor gehad. Men ging er van uit, dat de toestand van vóór de oorlog wel zou terugkeren en dat men binnen de eigen protestants-christelijke kring zijn beschermde leventje wel zou kunnen voortzetten. Maar ook binnen die prot.-christelijke kring heeft zich een geweldige ommekeer voltrokken. Hadden we vroeger ons eigen christelijke organisatieleven, waar we ons thuisvoelden, waar de bijbel in zijn totaliteit als Woord van God richtsnoer was en waar de vrijzinnigheid geen toegang had, nu in 1976 lijkt de „christelijke” wereld volledig op drift geraakt. Zaken als het Schriftgezag en de leer der verzoening zijn geen punten meer, die alleen in „vrijzinnige” kring in discussie worden gebracht. In hun levensstijl onderscheiden christenen zich soms maar weinig van anderen. We leven te midden van een christendom, dat de grenzen met de wereld vervaagd heeft en dat in denken en doen voor een bijbelgetrouwe gelovige soms onherkenbaar geworden is.

De veilige beslotenheid van de eigen kring is ruw verstoord, het nest is opgebroken en we weten

niet meer waar we staan. Voor de ouderen is dat niet zo erg, voor de jongeren is een zeer onduidelijke toestand ontstaan. „Die anderen zijn toch ook gelovigen/christenen? Waarom hebben zij geen gelijk? Waarom moet het altijd precies zo als wij zeggen? Zij lezen de Bijbel toch ook?”

Voor deze moeite waarmee de jeugd te kampen heeft, brengen veel ouderen te weinig begrip op. Zij denken teveel vanuit hun eigen jeugd, toen er nog verrukkelijk duidelijke grenzen waren tussen de wereld en het christendom, of, als u dat liever wilt, tussen de wereld en de kerk.

De levensgrote moeite is, dat we niet te maken hebben met een anti-christendom, maar met wat zich aandient als christendom en dat naar bijbelse maatstaven ontmaskerd moet worden als schijn-christendom.

Hoeveel bijbelse noties er ook over boord gegooid worden, men blijft zich evangelisch christen noemen. Sterker, men ziet zich als degene die de bijbel op de enig juiste manier interpreteert en toepast. Men ziet ons niet als tegenstanders, maar als achteraancomers: het is een kwestie van tijd.

Onze jongens en meisjes kunnen veel te weinig afstand nemen om dit alles helder te doorzien. Als wij, als ouders, hen willen helpen en hen op dit punt met begrip tegemoet treden, zullen we oog moeten hebben voor de nieuwe realiteit en die als gegeven moeten accepteren: het is de werkelijkheid waarin zij leven.

Want met dat gesecculariseerde christendom heeft de jeugd dag in, dag uit te maken. Op school verkeert ze dagelijks in een omgeving waar onder evangelisch motto dingen verteld worden, die door de ouders voor werelds worden gehouden.

Een groot aantal leraren is door de molen van de moderne theo-

Dit en de twee volgende artikelen

zijn een bewerking van de

toespraak die de heer Lakerveld

(leraar Nederlands)

gehoud en heeft op de in april

jl. gehouden jaarvergadering

van onze persvereniging.

logie heengegaan. Het resultaat is dat hun levensvisie horizontalistisch geworden is; de band met de Here hebben ze, zo niet doorsneden, dan toch een heel stuk losser gemaakt. Dat juist onder de leraren het percentage modernisten hoog is, zal wel samenhangen met hun opleiding. Studenten bijten vaak de spits af, als het om nieuwe ideeën gaat, ze krijgen er trouwens heel wat mee van hun hoogleraren. Daar komt nog bij dat deze ontwikkeling in de hand gewerkt wordt door het feit dat wetenschap en geloof als tegenstellingen beschouwd worden.

En die ontwikkeling voltrekt zich in een benauwend hoog tempo. Ik maak het zelf mee: collega's met wie je een jaar of wat geleden nog op één spoor stond, zijn in hun denken ver van je af komen staan. Een aantal van hen ziet zelfs de noodzaak van christelijk onderwijs niet meer in.

E.e.a. werkt natuurlijk door in de lessen. Bij het ene vak meer dan bij het andere maar met name bij de vakken godsdienst, maatschappijleer, geschiedenis, aardrijkskunde, economie, biologie, Nederlands (letterkunde en tekstbehandeling) speelt het een belangrijke rol.

En ook buiten de eigenlijke vakonderwerpen om, geven de leraren hun mening door. (Overigens gebruik makend van een vrijheid die ik zelf niet graag zou missen.) Het betekent wel dat de leerlingen hun informatie krijgen van christen-leraren,

die bij voorbeeld de abortus legaliseerbaar vinden.

die niet afwijzend staan t.o. het gebruik van soft-drugs en (vergaande) seksuele vrijheid die veel VPRO-uitzendingen aanprijzen en het niet kunnen nalaten de EO belachelijk te maken

die regelmatig naar de kerk gaan overdreven vinden,

die zich zo opgelucht voelen, nu ze het vaderlijk geloof losgelaten hebben, dat ze denken uw kind te helpen door kleinerend te spreken

over een kerkelijk meelevend gezin. En als ze dat niet zo openlijk doen, gebeurt het wel indirect, want de kerk krijgt van alles de schuld, van uitbuiting van de vrouw en slavernij tot de milieu-verontreiniging toe.

Als je nog in de schepping gelooft, moet je wel uit de vorige eeuw stammen en als je de bijbelse wonderen accepteert, beschouwen ze je zelf als een wonder, want de wetenschap heeft aangetoond...

Extra verontrustend zijn deze feiten, omdat leraren een machtspositie innemen t.o.v. hun leerlingen, waarvan ze misschien, zonder zich dat bewust te zijn, gebruik maken. En echt, het zijn sympathieke mensen, die het goed bedoelen, zodat het volledig begrijpelijk is, dat onze kinderen ze aardig vinden en een goede verstandhouding met hen hebben. U helpt uw kind daarom niet als u denigrerend over zo'n leraar spreekt. „O die” of „Wat had hij nu weer te vertellen”. U kunt beter proberen zakelijk in te gaan op wat hij te berde gebracht heeft.

Tussen de christelijke school en onze gezinnen is een kloof ontstaan: de bijbel op school is iets anders dan de bijbel thuis. Over wat thuis zwart genoemd wordt horen de kinderen op school vertellen, dat het omo-wit is. De dingen die op school de gewoonste zaak ter wereld zijn, blijken thuis taboe te wezen. De kinderen worden via school voor problemen gesteld waar hun vaders en moeders geen antwoord op weten. Die problemen worden thuis zonder discussie als werelds bestempeld en van de tafel geveegd!

Voor de kinderen liggen die zaken echter niet zo eenvoudig, voor hen zijn het echte problemen.

Moderne levensbeschouwingen leggen behalve via school ook via pers en t.v. (de pop-cultuur!) beslag op hun geesten. En het zijn nog maar pubers, jazekeer verbondspubers, die gekocht zijn met het bloed van de Here Jezus, maar die wel de kenmerken dragen van hun eigen generatie.

Die weinig aannemen op gezag. Het is niet voldoende dat Pa zegt dat iets onbijbels is. Ze willen argumenten hebben, zelf oordelen; dat verkeerde boek zelf gelezen hebben, die film met eigen ogen gezien. Nieuwe en afwijkende opvattingen wijzen ze niet bij voorbaat af, integendeel. Ze willen van alles de zin en het doel weten. Daarbij zijn ze eerlijk en kritisch, ook t.a.v. het geloof en de levensgewoonten van thuis. Ze hebben door of uw geloof echt is en u zich in alles beheersen laat door uw liefdesrelatie met de Here, of dat uw bedrijf, uw hobby, uw huishouden, uw auto umeer ter harte gaan, en uw gebed onecht is. Ze ontdekken wel of uw vreugde in de kerkgang gemeend is of slechts geveinsd. Ze kijken dwars door een hoop van onze vormen-dienst heen en verzetten zich als van hen verwacht wordt, dat ze het spelletje meespelen. (Dan toch maar liever de echtheid van de overtuiging van de leraar op school; ze kunnen nog niet zo goed relativeren als wij.)

(wordt vervolgd)

C. VEENHOF — KAMPEN

Nog eens: een rondblik

In het nummer van de vorige week heb ik een en ander verteld van wat ik in de lectuur van allerlei kranten en tijdschriften ontdekte. Ik deed dat ter nadere informatie van onze lezers. We moeten weten wat er rondom ons aan de hand is. Ik wil daarmee nu nog even mee doorgaan.

☆☆☆

Ik begin met weer te geven wat ik over de Antirevolutionaire partij las. Het is het volgende:

„De Antirevolutionaire Partij verliest al jaren duizenden leden per jaar en daarin is in 1975 geen verandering gekomen. Het netto-verlies van het vorige jaar (na aftrek van nieuwe leden) was 2266 leden. Er bleven er 59495 over en dat betekent dat de partij sinds 1963 bijna gehalveerd is. Toen stond de A.R. op een toppunt: 100.847 leden. Het geringe verlies van het vorige jaar stemt het secretariaat tot enig optimisme gezien het aantal aanmeldingen na de bekende rede van Aantjes op het C.D.A.-congres in Den Haag. Desondanks gaan de verliezen door het vergrijste ledenbestand en de deconfessionalisering voort. Een woordvoerder van het Secretariaat verklaarde: „Gegeven de verliezen van de afgelopen jaren kan je zowat uitrekenen hoelang de A.R.P. bestaat, als we tenminste al niet eerder opgaan in het C.D.A.”

Me dunkt dat in dit stuk vooral van belang is wat daarin opgemerkt wordt over de „vergrijzing” van de partij.

Dat is een bedenkelijk symptoom. Want de regel: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst, geldt nog steeds. Waarom heeft de A.R.P. blijkbaar zo weinig aantrekkingskracht voor de jeugd?

☆☆☆

Het bericht over de antirevolutionaire partij trekt als van zelf de aandacht naar de jeugd. Ook daarover kreeg ik één en ander onder ogen.

Vooreerst een jaarverslag van het L(andelijk) C(entrum) G(ereformeerd) J(eugdwerk). Dit is de organisatie van de (synodale) Geref. Jeugd. Het is een enorme organisatie. Op 1 november 1974 waren er 88.679 jongeren in dit geref. jeugdwerk betrokken, waaronder 12.642 „kaderleden”. Deze organisatie ontvangt ruim 1,8 miljoen gulden staatssubsidie. Met de Hervormde jeugdorganisatie heeft zij haar centrum in het gebouw „De Drieburg” in Driebergen. Daarin wordt ook „vormingswerk” in internetaatsverband verricht.

In het deputatenrapport „Jeugd en jongerenpastoraat” dat ingediend werd op de laatstgehouden

synode kwam ook het L.G.C.J. ter sprake. Ik las daarover het volgende bericht:

„In de besprekingen op de synode van de Geref. Kerken over het deputatenrapport jeugd en jongerenpastoraat werd herhaaldelijk gewezen op het probleem van de geringe bijbelkennis bij vele jongeren. Ds H. Hoogenhuis, functionaris van deputaten, vertelde dat op deze problematiek momenteel binnen het deputaatschap hard wordt gestudeerd. In een nog te verschijnen publicatie van deputaten zal worden ingegaan op de hele problematiek van gezin, school en kerk. Hiermee reageerde hij ook op de uitlatingen dat de geloofs-overdracht in het gezin al problematisch is. Volgens ds Hoogenhuis zijn er veel communicatiestoornissen tussen gezin en school. Het kan zijn dat de een verder is in zijn denken over het geloof dan de ander en dat leidt soms tot irritatie aan beide kanten. Hij legde er de nadruk op dat de verantwoordelijkheid van de geloofs-overdracht niet ligt bij het gezin, school en kerk apart, maar in de totaliteit van de gemeente. Hij waarschuwde er voor niet teveel van deputaten te verwachten in dezen en daarmee de verantwoordelijkheid als gemeente af te schuiven: „Want in de gemeente moet het eigenlijk gebeuren”. De heer G. Barger, adviseur van deputaten en staflid Landelijk Centrum voor Geref. Jeugdwerk waarover ook vragen waren gesteld, zei dat het L.G.C.J. in de besprekingen met staatssecretaris Meyer van C.R.M. de substituent geen strobreed op hun weg hebben gevonden wat betreft de eigen beleidsvoering. „Wij hebben ons beleid aan de staatssecretaris duidelijk proberen te maken en hij erkent ons volkomen als organisatie.” Over dat beleid zei hij dat het L.G.C.J. probeert de jongeren vanuit het evangelie toe te rusten voor hun opdracht in de wereld. „Probeer dat ook in het materiaal te herkennen”, zo vroeg hij de synode. Ds v. Bochove had in een geladen betoog zijn twijfel uitgesproken over de taal die in het deputatenrapport wordt gebezigd. „Wat is dat voor taal? Hij adviseerde deputaten terug te gaan naar de bijbelse manier van denken en wees op het belang van bijbelkennis in het bezig zijn met vragen als: wie ben ik en wie is God. „In de bijbel wordt daarop een antwoord gegeven en niet in een of andere filosofie”. Ds H. Hoogenhuis antwoordde dat men niet kan volstaan met het advies: Terug naar de bijbel en naar het bijbels denken. „De vraag is dan nog wel hoe het dan in deze tijd is”. Hij verklaarde dat deputaten en hij zelf juist met die vraag volop bezig zijn.”

☆☆☆

In dit stuk staan ernstige dingen. Weinig bijbelkennis bij de jeugd. „Geloofs-overdracht” in net gezin problematisch.

En als maar studie daarover. Studie ook over de vraag „hoe het dan in onze tijd staat met dat terug naar de bijbel en naar het bijbels denken.”

Toen ik dit alles over het jeugdwerk gelezen had schoten mij drie dingen te binnen.

De eer van de Prins

Een van de meest vunze dingen in onze steeds meer degenererende samenleving is de manier waarop in een aantal „linkse” bladen over Prins Bernhard wordt geschreven. En buitenlandse boulevardkranten maken het nog erger!

Dit is te meer laaghartig omdat het gaat om een man die zich krachtens zijn positie niet kan verdedigen.

Wat iemand als Klinkenberg, de communistische vicevoorzitter van de Nederlandse Journalistenvereniging - op een congres van journalisten verdedigde hij een motie waarin werd aangedrongen om toch vooral vriendelijk over de Oostbloklanden te oordelen - in een VPRO-uitzending presteerde verdient maar één kwalificatie: *schofterig*.

Ik wil hier één geval van de infame hetze signaleren.

Onlangs verscheen in het Engelse schandaalblad „Daily Mirror” het verhaal dat een „zoöloog”, die onbekend wenste te blijven, prins Bernhard noemde in verband met een anonieme schenking van 1.5 miljoen gulden aan het Wereldnatuurfonds.

Natuurlijk werd er onmiddellijk verband gelegd met de Lockheedaire.

Het verhaal werd grif door Nederlandse kranten overgenomen. De schrijver van het verhaal had contact gezocht met dr Terlouw van D66 om wat meer houvast aan zijn relaas te geven! In zijn argeloosheid liet deze zich daarvoor vinden. Deze had er later kennelijk behoorlijk spijt van! We hebben dat alles in een televisieuitzending kunnen zien. De Volkskrant schreef: „Zoöloog noemt naam Prins”. Trouw: „Terlouw geeft commissie (nl.: Donner) tip

over schenking”; Algemeen Dagblad: „Raadsels rond gift natuurfonds”.

Het verhaal van de „zoöloog” was, natuurlijk voor een fors honorarium, ook aan de Telegraafcorrespondent in Engeland Henri van der Zee aangeboden. Maar die vond het zo onbewezen en onwaarschijnlijk dat hij het weigerde. De zaak is verder aan het rollen gekomen. En toen bleek dat de schrijver van het verhaal een mijnheer was die zich „dr” Tom Jackson noemde, maar in feite „dr” Tom Ravensdale heet. Hij was oorspronkelijk autocoureur, belandde in een ziekenhuis, volgde een schriftelijke cursus „zoölogie”, werd door een dubieuze Amerikaanse universiteit tot „dr” verheven, had daarna een dierenwinkeltje, drong door in de Britse afdeling van het Wereldnatuurfonds, werd na drie maanden daaruit ontslagen, liet zijn griekse vrouw in de steek en leeft nu met een of andere buikdanseres. Deze heer leurde met zijn „primeur” bij de Engelse kranten en had zijn verhaal voor het sommetje van 25 duizend pond o.a. aangeboden aan de serieuze „Daily Mail”. Maar dat blad bedankte voor de eer.

En nu was „dr” Ravensdale in ons land met een zeer belangrijk koffertje! Daarmee liep hij - 's nachts om half twee! - in Den Haag te wandelen om een luchtje te scheppen. In de stille straat wordt de stakker door een Mercedes aangereden. Een kerel komt er uit en pakt het koffertje af. Ravensdale kreeg volgens de kranten een hersenschudding, werd naar een ziekenhuis gebracht, maar was de volgende dag al weer genezen. Nu is het koffertje met „documenten” weg!

Is het niet zielig?

Maar de centen zijn binnen.

En het vuil is gespuid.

Wij hopen dat in het komende jaar de hetze tegen de Prins - en tegen de monarchie! - volledig onmaskerd zal worden. C.V.

In de eerste plaats dat voor ruim een halve eeuw voor de jeugdorganisatie, waarvan het L.G.C.J. de voortzetting is, de Ned. Bond van Geref. Jongelingsverenigingen, door de leden ervan in korte tijd plm f 150.000 bij elkaar werd gebracht voor een centrum van de arbeid. 't Was toen een tijd waarin een opgeschoten jongen op zijn hoogst 1/20 deel verdiende van wat de tegenwoordige jongelui beuren. Ik verdiende in die tijd als jong onderwijzer, die elke dag voor een klas van meer dan 50 leerlingen stond, zegge en schrijve f 76,- per maand! Ik overdrijf niet als ik zeg dat die anderhalve ton van toen gelijk zijn aan - minstens! - drie miljoen nu.

Ik heb het ook nog meegemaakt - op een „bondsdag” in Nijmegen in 1921 - dat de vergadering met nagenoeg algemene stemmen een aangeboden overheidssubsidie afwees. En ik geloof dat in zoiets

toch ook wel wat school van wat Groen van Prinsterer „volkskracht” noemde.

In de tweede plaats dacht ik aan een woord van Gordeau. Die kennen de mensen van nu uiteraard niet meer. Hij was in de eerste decennien van deze eeuw de grote man van het Ned. Jongelings-Verbond - de „algemeen Christelijke” Jongerenorganisatie van toen. Dat Verbond begon in die dagen allerlei „nieuwe” activiteiten te ontwikkelen. Maar hij zag onmiddellijk ook de gevaren daarvan! En hij zei tot de mensen van de geref. jeugdorganisaties: „Denken jullie er goed om, het eigenlijke werk van onze verenigingen: bijbelstudie, bijbelstudie, bijbelstudie, wordt er al gauw door overwoekerd.”

En in de derde plaats dacht ik bij het lezen van deze berichten aan wat ik reeds eerder signaleerde dat in de „Jelburg” het instituut

ter opleiding van geref. jeugdleden door leden van de kommunistische partij een propaganda-redevoering werd gehouden. Ik weet niet hoe het momenteel met de „Jelburg” staat. Maar zou er verband kunnen bestaan tussen de weinige aantrekkingskracht van de A.R.P. en de geringe bijbelkennis van de jeugd en de „geest” die de Jelburgianen er toe bracht kommunistische propaganda te laten voeren?

Merkwaardig in het verslag is de volgende mededeling: „In Dalfsen, op Hemelsvaartsdag, en in Dron-ten op 18 oktober, werd een „jongerendag” gehouden. De opkomst van een gering aantal jonge mensen in Dalfsen - 400 - werd door velen als een veeg tegen voor het L.C.G.J. gezien. Wijzelf tillen aan het aantal niet zo zwaar.”

★ ★ ★

Het zou evenwel volkomen onjuist uit het bovenstaande een generaliserende conclusie te trekken over „de jeugd van nu.”

Integendeel, overal onder jongeren wordt openbaar een intense belangstelling voor bijbelonderzoek. Hoeveel bijbelstudieclubs zijn er niet in ons land! En, ik geloof meer dan vroeger, er is onder de jeugd het besef dat geloven „getuigen van Jezus Christus” inhoudt, op straffe van een dood geloof te zijn.

Als men b.v. let op de activiteit van de jongelui die in de projecten van de „Youth for Christ” b.v. in de „koffiebars” bezig zijn kan men daarvoor alleen maar dankbaar zijn. En op de landdag ervan waren maar liefst plm. 8500 jonge mensen bijeen.

Ik heb zelf in de voorbije jaren met grote dankbaarheid ervaren met welk een intense belangstelling jugdgroepen zich met de centrale vragen van het christelijk geloof en het christelijke leven bezig houden.

En vooral dat het hun in laatste instantie te doen is om een „radikaal christendom”, een christendom waarin Jezus Christus waarachtig God en waarachtig mens, de verzoening door zijn bloed, zijn lichamelijke opstanding uit de doden, en zijn koningschap over heel het leven, het één en het al is.

Kerknieuws

Aangenomen naar 's-Gravenhage: Ds J. D. Janse te Haarlemmermeer-Oostzijde.

Aangenomen naar Den Helder: Kand. R. Brands te Amsterdam.

Bedankt voor Hardinxveld-Giesendam en Vlaardingen: Kand. R. Brands te Amsterdam.

Katwijk aan Zee — Het adres van de scriba J. de Raad is thans: Zwin 14, Katwijk-Rijnsoever.

Utrecht — Het adres van kand. J. de Jonge is: Albrecht Thaelaen 13, Utrecht, tel. 030-713783.

Reeds eerder hebben de kerken in de regio Utrecht preekconsent verleend aan: Kand. A. M. v. Leeuwen, Weerdsingel O.Z. 58, Utrecht en Kand. W. Borgdorff, Schimmelpenninckl. 27, Utrecht.

Zwolle — Ds J. Schellhaas deed zondag 27 juni jl. 's avonds om 7.00 uur in een dienst in de Zuiderkerk intrede in de gemeente te Zwolle met een predikatie over Hebreë 12: 27 en 28. Hij werd namens de kerkeraad en de gemeente toegesproken door Ds Z. G. van Oene, die hem 's morgens in dezelfde kerk had bevestigd. Buiten verschillende afgevaardigden woonden ook ettelijke leden van de (syn.) gereformeerde kerken van Delft en Leeuwarden-Huizum (twee gemeenten, die Ds Schellhaas voorheen diende) de intreedienst bij.

Vanaf 1 juli is het adres van Ds J. Schellhaas: Vliet 29, Zwolle.

Groningen-Haren — Op een vergadering van de kerkeraden van de Chr. Geref. Kerk te Groningen en de Geref. Kerk Vrijgemaakt B.V. te Haren, gehouden op 10 mei 1976, werden van Chr. Geref. zijde vijf voorstellen gedaan:

- Aan Ds Visee de bediening der sakramenten toe te staan in de Chr. Geref. Kerk.
- Verbreding der kontakten op klassikaal nivo.
- Bevorderen van kontakten door gemeentelieden — bijbelkringen, sektievergaderingen e.d.
- Gezamenlijk Evangelisatiewerk — Hulpverleningsakties — Theol. Hogeschool.
- Het op elkaar afstemmen van de wederzijdse kontaktorganen.

Bij de bespreking van deze voorstellen zeiden de Vrijgemaakte broeders, dat zij slechts hun persoonlijke mening konden weergeven, daar het op kerkeraadsnivo slechts summier was besproken.

Regio Utrecht — Kort verslag van de vergadering van de kerken in de regio Utrecht, gehouden te Baarn op 12 juni 1976.

Agenda morgenvergadering: „examen” af te leggen door kand. P. Busstra.

Agenda middagvergadering: verzoek om preekconsent door br. J. de Jonge.

De vergadering vindt plaats in goede orde en in goede broederlijke sfeer en wordt door br. Van der Toorn geleid.

Na het voorlezen van de diverse ingekomen stukken (o.a. attestaties en testimonia) lezen beide broeders hun preekvoorstel. Hierop wordt door de commissielieden opbouwende kritiek geleverd en worden vragen gesteld over Schriftkennis, geloofsleer, kerkgeschiedenis en kerkrecht.

Eenstemmig besluit de vergadering br. Busstra toe te laten tot het ambt van dienaar van het Woord en br. De Jonge preekconsent te verlenen.

De volgende regiovergadering zal plaatsvinden op 30 sept. te Bilt-hoven. Agendapunten moeten vóór 9 sept. ingeleverd worden.

Ermelo - Harderwijk - Putten — Maandag, 21 juni, werd door de Kerk te Ermelo haar vernieuwde kerkgebouw in gebruik genomen, in tegenwoordigheid van vele gasten. Vorig jaar werd dit gebouw gekocht van de Kerkvoogdij van de N.H. Kerk. Het staat aan de Van Beekweg 15 in het centrum van Ermelo. Het heeft een mooie parkeerruimte, bevat een kerkzaal met 175 zitplaatsen, een bovenzaal met eigen ingang, keuken en nog twee behoorlijke lokalen. De kerkzaal is nu met leiding van anderen voor het grootste deel door gemeentelieden vernieuwd. Het is iets moois geworden.

**OP 23 EN 30 JULI
ZAL ER
IN VERBAND MET VAKANTIE
TER DRUKKERIJ
GEEN „OPBOUW”
VERSCIJNEN !**

Ontslapen in haar HERE en Heiland, onze zeer geliefde moeder, groot-en overgrootmoeder

ADRIANA DREGMANS

sinds 31 december 1925, weduwe van Ds. P. de Putter

op de leeftijd van 92 jaar.

Want nog een korte, korte tijd, en Hij die komt, zal er zijn en niet op Zich laten wachten en mijn rechtvaardige zal uit het geloof leven.

Hebr. 10 : 37 en 38.

Nijmegen: P. de Putter
C. de Putter-Coumou
Gorinchem: K. Oggel-de Putter
M. de Putter
Vlaardingen: C. J. de Putter-Dam
Klein- en achterkleinkinderen

Gorinchem, 24 juni 1976
Elect van Luikstraat 15

De begrafenis heeft plaats gehad op maandag 28 juni op de Algemene Begraafplaats te Gorinchem.

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost
Giro. 40 49 45

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelshoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.